

Asbest

Dokumenttilsyn med kommuner og fylkeskommuner
2018-2022

Underveisrapport

Innhold

Sammendrag	3
Bakgrunn	3
Gjennomføring	5
Hensikt og mål	5
Tema for aktiviteten	5
Bruk av virkemidler og metoder.....	6
Resultater	6
Del 1 Resultater fra Arbeidstilsynets gjennomføring av aktiviteten	6
Resultater fra tilsynene	6
Del 2 Inspektørens erfaringer.....	8
Oppsummering og konklusjon	9
Vedlegg 1 - Sjekkliste for tilsynsaktiviteten.....	10

Sammendrag

Asbest er fremdeles et problem snart 40 år siden totalforbudet kom i 1985. Det finnes fortsatt store mengder materialer i bygg og installasjoner som inneholder asbest. Arbeidstilsynet evaluerte sin innsats mot eksponering for asbest i 2017. Rapporten «Arbeidstilsynets innsats mot asbesteksponering- evaluering og forslag til tiltak¹» ble publisert i 2020 og konkluderte med at det er viktig å ha fortsatt fokus på å forebygge asbestrelatert sykdom. Et foreslått tiltak i nevnte rapport er postale tilsyn (dokumenttilsyn) rettet mot alle landets kommuner og fylkeskommuner siden de forvalter en enorm stor bygningsmasse, hvor mange bygg og installasjoner fremdeles inneholder asbest.

I denne aktiviteten ble det gjennomført dokumenttilsyn mot kommuner og fylkeskommuner. Hensikten med tilsynene har vært å bidra til at virksomhetene arbeider systematisk for å forebygge at både egne og andre virksomheters arbeidstakere utsettes for helseskadelig eksponering for asbestfibre.

Hovedfunnet i denne tilsynsaktiviteten har vært at de fleste kommunene ikke har hatt spesielt fokus på asbest, og at de heller ikke kjenner regelverket godt. De aller fleste kommunene har opplyst om at de har asbest, eller antar at de har asbest som ikke er kartlagt i sin bygningsmasse. Ved større arbeid på bygg eller installasjoner sørger virksomhetene i stor grad for at risiko for asbesteksponering blir tatt med i anbudsbeskrivelser og i planer for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-planer). Ved mindre arbeid som medfører inngrep i mulig asbestholdig materiale er det manglende eller mangelfulle rutiner for kartlegging av eventuell asbest i de fleste virksomhetene. Systematisk opplæring om asbest var heller ikke gitt i de fleste kommuner.

Denne aktiviteten underbygger konklusjonene i den nevnte rapporten «Arbeidstilsynets innsats mot asbesteksponering- evaluering og forslag til tiltak»¹. Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene fremover sikrer opplæring av nyansatte vaktmestere og annet eget driftspersonell, som elektrikere og rørleggere, som gjør at de har nok kunnskap om asbest og kan sørge for rutiner som forebygger eksponering for asbest. Det er også et behov for at Arbeidstilsynet og andre fagmiljøer opprettholder et søkelys på denne problematikken, for å bidra til å øke kunnskapen og forståelsen om farene ved asbesteksponering og hvordan risikoen for asbestrelatert kreft kan reduseres.

Bakgrunn

Asbest er fremdeles et problem snart 40 år siden totalforbudet kom i 1985. Det finnes fortsatt store mengder materialer i bygg og installasjoner som inneholder asbest. Det er både forekomster som er kartlagt og forekomster som ikke er identifisert. En del av asbestholdig materiale er skjult i bygningsmassen ved innebygging, innkapsling eller forsegling..

Arbeidstakere som puster inn asbeststøv har økt risiko for å utvikle asbestrelatert sykdom. Utfra dagens eksponering er man mest bekymret for utvikling av lungekreft og kreft i lungehinnen (mesoteliom). For å utvikle asbestose må man ha vært eksponert for svært høye nivåer av asbestfibre over lengre tid, noe som er lite sannsynlig i dag.

---

¹ <https://www.arbeidstilsynet.no/globalassets/om-oss/forskning-og-rapporter/2020/arbeidstilsynets-innsats-mot-asbesteksponering-jan-2020.pdf>

Arbeidstilsynet evaluerte sin innsats mot eksponering for asbest i 2017. Rapporten “Arbeidstilsynets innsats mot asbesteksponering- evaluering og forslag til tiltak²» ble publisert i 2020 og konkluderte med at det er viktig å ha fortsatt fokus på å forebygge asbestrelatert sykdom. Rapporten påpeker at det er en stor utfordring i dag at asbest ikke blir kartlagt eller at kartleggingen er mangelfull i forkant av arbeid som medfører inngrep i slikt materiale. Mange kan da bli eksponert for asbest uten å være klar over det. Det er usikkert hvor utbredt dette er, men Arbeidstilsynets erfaring er at dette forekommer ofte.

Bygningseiere har plikter etter byggherreforskriften for at egne bygg blir kartlagt for asbest i forkant av rivnings-, og rehabiliteringsarbeid og i forkant av annet arbeid som medfører inngrep i asbestholdig materiale. Kartleggingen skal gjøres i prosjekteringsfasen, og om nødvendig også underveis i arbeidet da skjult asbest kan avdekkes. Arbeidsgivere har plikt til å sikre et arbeidsmiljø som ikke utsetter egne arbeidstakere for helsefarlige konsentrasjoner for asbestfibre. Det er altså ikke en generell plikt til å kartlegge asbest dersom det ikke foreligger fare for at fiber skal frigjøres og utgjøre en helsefare. Uskadet asbestmateriale i god stand som ligger i ro vil ikke utgjøre en helsefare. Det er først ved rivning, boring, hulltaking, saging, sliping og andre inngrep i asbestmateriale at det frigjøres asbestfibre i slike konsentrasjoner at det gir økt risiko for sykdom.

Et foreslått tiltak i nevnte rapport er dokumenttilsyn rettet mot alle landets kommuner og fylkeskommuner siden de forvalter en enorm stor bygningsmasse, hvor mange bygg og installasjoner fremdeles inneholder asbest. Kommunene og fylkeskommunene har plikter både som byggherre og som arbeidsgiver for å forebygge eksponering for asbest.

Lovgrunnlaget

Arbeidsmiljøloven forutsetter at arbeidsgiver sikrer at arbeidsmiljøet i virksomheten er fullt forsvarlig. I dette ligger blant annet ansvaret for å arbeide løpende og systematisk med å forebygge at arbeidstaker blir skadet eller syk under utførelse av arbeid i virksomheten. Dette fremgår av arbeidsmiljøloven § 3-1, jf. § 2-1.

Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser (byggherreforskriften) stiller særskilt krav til byggherre om å sørge for at hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen blir ivaretatt. Dette fremgår av byggherreforskriften § 5.

Kommunen/fylkeskommunen har som arbeidsgiver plikt til å sørge for å:

- utforme og innrede arbeidslokaler slik at arbeidsplassene får tilfredsstillende inneklima og beskyttelse mot giftige eller helsefarlige stoffer mv., jf. forskrift om utforming og innretting av arbeidsplasser og arbeidslokaler § 2-14.
- kartlegge forekomsten av støv med asbestfibre, vurdere enhver risiko for arbeidstakernes helse og sikkerhet forbundet med dette og iverksette nødvendige tiltak for å redusere eksponeringen, jf. forskrift om utførelse av arbeid §§ 3-1, 3-8 og 3-9 samt forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 7-1.
- gi arbeidstakerne nødvendig opplæring og informasjon, jf. arbeidsmiljøloven § 3-2 første ledd bokstav a, forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, henholdsvis § 8-1 og § 9-1.
- sikre at egen virksomhet er innrettet på en slik måte at også andre enn egne arbeidstakere er sikret et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, jf. arbeidsmiljøloven § 2-2.

---

² <https://www.arbeidstilsynet.no/globalassets/om-oss/forskning-og-rapporter/2020/arbeidstilsynets-innsats-mot-asbesteksponering-jan-2020.pdf>

Kommunen/fylkeskommunen har som byggherre plikt til å sørge for å:

- beskrive og ta hensyn til, under planlegging og prosjekteringen, de risikoforholdene som har betydning for arbeidstakerne av de arbeidene som skal utføres, jf. byggherreforskriften § 5 annet ledd bokstav b.
- innarbeide i tilbudsgrunnlaget de risikoforholdene som byggherre avdekker under planlegging og prosjektering, jf. byggherreforskriften § 6.
- utarbeide en skriftlig plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø som beskriver hvordan man skal håndtere risikoforholdene i prosjektet, jf. byggherreforskriften § 7.
- sikre at planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø bygger på risikovurderinger og er tilpasset det aktuelle bygge- eller anleggsarbeidet, jf. byggherreforskriften § 8 første ledd bokstav b og c nr. 13 og nr. 14.

Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal blant annet inneholde:

- en fremdriftsplan som beskriver når og hvor de ulike arbeidsoperasjoner skal utføres. Fremdriftsplanen skal ta hensyn til samordning av de forskjellige arbeidsoperasjonene.
- spesifikke tiltak knyttet til arbeid som innebærer fare for helseskadelig eksponering for støv mv.
- spesifikke tiltak knyttet til arbeid som utsetter personer for kjemiske stoffer som kan medføre en belastning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, eller som innebærer et lov- eller forskriftsfestet krav til helsekontroll.

Gjennomføring

Hensikt og mål

I denne aktiviteten ble det gjennomført dokumenttilsyn mot kommuner og fylkeskommuner. Hensikten med tilsynene har vært å bidra til at virksomhetene arbeider systematisk for å forebygge at både egne og andre virksomheters arbeidstakere utsettes for helseskadelig eksponering for asbestfibre.

Målet for aktiviteten har vært å bevisstgjøre kommunene og fylkeskommunene som arbeidsgiver og byggherre om viktige krav for å forebygge unødig eksponering for asbest, både ved daglig drift og vedlikeholdsoppgaver og når det er planer om større rive- og rehabiliteringsarbeid. Det har vært et mål å øke kunnskapen om hvor asbest forekommer eller typisk kan forekomme, hvordan man kan gå fram for å kartlegge og vurdere risikoen ved påviste forekomster av asbest, samt potensielle helsefarer ved asbest. Det har vært viktig å sikre at kommunen har tydelige rutiner for å kartlegge for asbest før det gjøres inngrep i materiale der man er i tvil om innholdet av asbest.

Tema for aktiviteten

Kommunene og fylkeskommunene har fått spørsmål om hvordan de som arbeidsgiver sikrer at vanlig drift og vedlikehold i egne bygg og ledningsnett ikke medfører eksponering for asbestfibre og hvordan de som byggherre planlegger og følger opp rive- og rehabiliteringsprosjekter der asbest kan forekomme.

I tilsynene ble det kontrollert om det var brudd på krav i forskrift på følgende områder:

- Hadde virksomheten gitt nødvendig informasjon og opplæring til arbeidstakere som kan utsettes for støv med asbestfiber? (kontrollpunkt 8760)
- Hadde virksomheten rutine for kartlegging av eventuell asbestforekomst før igangsettelse av mindre arbeid på bygg og installasjoner, typisk arbeid som ikke faller inn under byggherreforskriften? (kontrollpunkt 8761 og 8849)
- Hadde virksomheten rutine for å sikre at det ved arbeid med asbest brukes virksomhet med tillatelse fra Arbeidstilsynet? (kontrollpunkt 5622, 8823, 8884 og 9204)

Dersom det ble avdekt brudd på noen av disse områdene ble det gitt reaksjon fra Arbeidstilsynet. For nærmere beskrivelse av kontrollpunktene vises det til vedlegg 1.

I tillegg ble det stilt noen spørsmål som ikke ble fulgt opp med reaksjoner fra Arbeidstilsynet. Hensikten med disse spørsmålene var å innhente informasjon om relevante forhold i virksomheten, og å kunne gi tilpasset tilbakemelding om krav i regelverk og veiledning om hvordan det kan etterleves.

Tema for de øvrige spørsmålene var som følger:

- Hadde virksomheten oversikt over bygg som kan inneholde asbest (fra før 1985)? (kontrollpunkt 8820)
- Hadde virksomheten kartlagt og vurdert tilstand av asbest i sine bygg? (kontrollpunkt 8850)
- Fikk leietakere informasjon om eventuell asbest i bygg? (kontrollpunkt 8821)
- Var risiko for asbesteksponering med i SHA-planer ved rive- og rehabiliteringsarbeid? (kontrollpunkt 8822)

I tillegg ble det i tilsynet spurt et oppfølgende spørsmål om hvordan kommunen sikrer at både planlagte og mer akutte oppdrag som innebærer arbeid med asbestholdige materialer kun gjøres av virksomheter som har Arbeidstilsynets tillatelse til å arbeide med asbest? Dette spørsmålet omfattet også utskifting av vann- og avløpsrør av eternitt (asbestsement) (kontrollpunkt 8823).

Dersom informasjonen som ble gitt på dette punktet var tilfredsstillende, ble det ikke gitt pålegg på dette punktet.

Bruk av virkemidler og metoder

Tilsynene ble gjennomført som dokumenttilsyn, hvor virksomhetene ble bedt om å sende inn dokumentasjon på alle de etterspurte temaene. Dokumenttilsyn er valgt som virkemiddel fordi dette er en ressurseffektiv måte å gjennomføre tilsyn hvor vi etterspør dokumentasjon i dette omfanget. Inspektørene som utførte tilsynene hadde lang erfaring med regelverket for asbest og problemstillinger med asbest i arbeidslivet. Dokumenttilsyn, framfor stedlig tilsyn, ble vurdert som det minst ressurskrevende virkemiddel også for å nå alle landets kommuner og fylkeskommuner. Kommuner og fylkeskommuner er også vurdert som en type virksomheter som greit kan gi skriftlig tilbakemelding på de temaene som det er stilt spørsmål om.

Resultater

Del 1 Resultater fra Arbeidstilsynets gjennomføring av aktiviteten

Resultater fra tilsynene

Det er per 5 april 2022 gjennomført dokumenttilsyn i 319 kommuner og 7 fylkeskommuner. Aktiviteten vil fortsette utover 2022 slik at de resterende 37 kommunene og 3 fylkeskommunene får tilsyn. Det er vedtatt pålegg i 253 av tilsynene. Dersom pålegg ikke ble etterkommet innen fristen ble det varslet tvangsmulkt og om nødvendig vedtatt tvangsmulkt. Det ble varslet tvangsmulkt i 41 av tilsynene som ble fulgt opp med vedtatt tvangsmulkt i 25 av tilsynene. Det er ikke brukt andre reaksjonsformer enn pålegg og tvangsmulkt.

Resultatene er fremstilt i tabell 1. Tabell 1 viser andel brudd på forskriftskrav i alle de besøkte virksomhetene, samt resultatene på de øvrige spørsmålene.

Tabell 1: Resultater fra tilsynene.

Kontrollert tema – brudd på forskriftskrav	Andel brudd	Antall tilsyn kontrollert
Hadde virksomheten gitt nødvendig informasjon og opplæring til arbeidstakere som kan utsettes for støv med asbestfiber?	75 %	319
Hadde virksomheten rutine for kartlegging av eventuell asbestforekomst før igangsettelse av arbeid på bygg og installasjoner?	74 %	313
Hadde virksomheten rutine for å sikre at det ved arbeid med asbest brukes virksomhet med tillatelse fra Arbeidstilsynet?	10 %	325
Kontrollert tema – øvrige spørsmål	Andel nei	Antall tilsyn kontrollert
Hadde virksomheten oversikt over bygg som kan inneholde asbest (fra før 1985)?	29 %	304
Hadde virksomheten kartlagt og vurdert tilstand av asbest i sine bygg?	72 %	281
Fikk leietakere informasjon om eventuell asbest i bygg?	63 %	238
Var risiko for asbesteksponering med i SHA-planer ved rive- og rehabiliteringsarbeid?	16 %	298

Resultatene viser at ca 70 % av virksomhetene har oversikt over hvilke bygg som er av eldre dato og kan inneholde asbest. De færreste, ca 30 % har gjennomført systematisk kartlegging av asbestforekomster og vurdert tilstanden av disse i sine bygg. Det er som nevnt heller ikke et krav å kartlegge all asbest dersom den ikke utgjør en helsefare.

Ved inngrep i slikt materiale kan asbestfibre frigjøres i helsefarlige konsentrasjoner og det er derfor viktig at det foreligger klare rutiner for å få eventuelt asbestmateriale kartlagt i forkant av rivning, boring, hulltaking, saging, både ved mindre arbeider som del av daglig drift og vedlikehold og ved større rive- og rehabiliteringsprosjekter.

Det ble avdekt brudd på regelverket i 74 % av virksomhetene på kravet om skriftlig rutine for kartlegging av asbestforekomst før igangsettelse av arbeid i forbindelse med mindre arbeider. De fleste opplyste imidlertid at de ved større rive- og rehabiliteringsarbeider ivaretar sin plikt som byggherre til å innarbeide risiko for asbesteksponering i anbudsbeskrivelser og planer for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-planer). Det er registrert at 16 % av virksomhetene ikke sørger for dette.

Tilsynene har også avdekt at det er store mangler når det gjelder hvorvidt virksomhetene gir informasjon og opplæring om asbest til vaktmestere og annet driftspersonell. Her er der registrert brudd i 75 % av virksomhetene. 63 % av virksomhetene gir ikke informasjon om eventuell asbest i bygg til virksomheter som er leietakere.

Det er positivt at 90 % av kommunen oppgir at de benytter virksomhet med tillatelse til å arbeide med asbest i tilfeller der det er avdekket asbest og denne skal fjernes eller på annen måte bli bearbeidet. De 10 % som ikke har oppgitt denne praksisen har i hovedsak vist til arbeid på asbestsementrør i vannledningsnett, der de har brukt egne arbeidstakere. En del av disse arbeidstakerne har nødvendig opplæring til tross for at kommunen mangler tillatelse til slikt arbeid.

Del 2 Inspektørenes erfaringer

I forbindelse med denne aktiviteten ble det i etterkant av tilsynene innhentet erfaringer fra inspektørene gjennom en kvalitativ spørreundersøkelse. I denne undersøkelsen ble inspektørene bedt om å gi innspill knyttet til deres erfaringer fra tilsynene og vurderinger av arbeidsmiljøtilstanden i virksomhetene. Dette er altså inspektørenes subjektive erfaringer som i stor grad er farget av den enkelte inspektørs inntrykk i motsetning til resultatene som er omtalt i del 1 av resultatkapitlet.

Tilbakemeldingene fra inspektørene er oppsummert under.

Kartlagt asbest

De fleste har stort sett god oversikt over hvilke bygg som ut fra alder kan tenkes å inneholde asbest. De færreste har gjennomført en kartlegging over hvor asbestholdige materialer befinner seg i bygningsmassen.

Kommuner med asbest i vannledningsnett har via elektroniske kart, god oversikt over hvor asbest er lokalisert.

Bruk av virksomhet med tillatelse til å arbeide med asbest

De fleste virksomhetene har en innarbeidet praksis med å bruke firma med tillatelse til å utføre arbeid med asbest når det er påvist asbest i bygg, enten i planlagt arbeid eller mer akutt situasjon.

Kommuner med asbestsementrør i vannledningsnett har imidlertid i stor grad selv utført reparasjonsarbeid på asbestsementrør, uten å ha innhentet tillatelse fra Arbeidstilsynet. De fleste av arbeidstakerne som har vært involvert har hatt intern eller ekstern opplæring om trygg håndtering av asbest.

Kunnskap om asbest

Kunnskapen om asbest er varierende. Inntrykket er at de fleste har noe kjennskap til asbest, men at den er mangelfull. De har da utilstrekkelig kunnskap til å kunne se og vurdere risiko og gjøre fornuftige prioriteringer på asbestområdet. Det er gitt mange pålegg om å sikre at vaktmestere og annet vedlikeholdspersonell, samt verneombud har nødvendig informasjon om asbest.

Det har ikke vært tilbakemeldinger om konkrete tilfeller der ansatte har blitt eksponert for asbest, men de kan ha blitt eksponert uten å være klar over det.

Manglende kunnskap om asbest og manglene forhåndskartlegging øker risikoen for at mindre bygningsmessige inngrep skal spre asbestfibre til arbeidslufta, og for at slike uhell skal gå upåaktet hen. Dermed øker også risikoen for at frie asbestfibre skal forbli i arbeidslufta i lang tid etter at et «uheldig» inngrep er utført.

Opplæring gitt etter pålegg

Flere av de besøkte virksomhetene fikk pålegg om å gi nødvendig informasjon og opplæring til arbeidstakere som kan utsettes for støv med asbestfibre. Dette påleggspunktet ble fulgt opp på flere ulike måter:

Noen kommuner har brukt egne ressurser, ofte eldre personer med kompetanse på asbest, til intern informasjon. Både Fellesforbundet og KS har utarbeidet kurs om asbest. Flere kommuner har brukt bedriftshelsetjenesten til opplæring, og noen større kursarrangører/saneringsfirma har gjennomført opplæring.

Generelt er det utarbeidet flere kurspakker for økt kunnskap om asbest, tilpasset kommunene.

Noen kommuner har inkludert renholdere i opplæringen. Noen har også tatt med ledere, selv om det ikke har vært et krav, men en anbefaling. Mange verneombud har fått økt kunnskap om asbest.

Rutiner for å kartlegge asbest i forkant av inngrep

De få virksomhetene som har kunnet vise til gode rutiner for å forebygge eksponering for asbest, har hatt ansatte med kompetanse og interesse for asbest. Noen av virksomhetene har i forkant av tilsynet satt i gang tiltak, som å gi opplæring om asbest og/eller utarbeide rutiner for kartlegging av asbest på bakgrunn av kjennskap til tilsynsaktiviteten fra andre kommuner eller fylkeskommuner.

De fleste virksomhetene hadde ikke skriftlig rutine. Inntrykket til inspektørene var at mange av kommunene kun hadde muntlige rutiner, men likevel ikke håndterte asbest på en forsvarlig måte. Kommunene som hadde rutiner, enten skriftlige eller muntlige, hadde mest fokus på egne arbeidstakere, og har i liten grad vært bevisst på at innleide arbeidstakere (eks rørleggere og elektriker) kan bli eksponert for asbest

Mange av virksomhetene meldte tilbake at der arbeidstakerne kom over asbest ved arbeid, ble eksternt firma leid inn for sanering. Utfordringen er da at arbeidstakerne allerede kan ha blitt eksponert for asbestfiber.

Virksomhetenes respons på de postale tilsynene

Mange kommuner har gitt uttrykk for at de er glade for tilsynet og at dette har vært en bevisstgjøring og en pådriver for å få iverksatt opplæring av vaktmestere, vedlikeholdspersonell og andre aktuelle personer, samt for å få på plass rutiner for å forebygge uønskede hendelser.

Enkelte virksomheter har ikke forstått fullt ut hva Arbeidstilsynet har etterspurt i dokumenttilsynet. Eksempelvis har enkelte vist til rutiner eller instruksjoner for arbeid som kun kan utføres av asbestsanerere som svar på pålegget om skriftlig rutine for å kartlegge asbest i forkant av inngrep i asbest.

Interessen for og prioriteringen av dette området synes å variere sterkt fra kommune til kommune. I mange tilfeller har det vært gitt gjentatte purringer til for i det hele tatt å få svar. Det har også i enkelte tilfeller vært nødvendig å varsle og vedta tvangsmulkt for å få svar.

Oppsummering og konklusjon

Oppsummering

Hovedfunnet i denne tilsynsaktiviteten har vært at de fleste kommunene ikke har hatt spesielt fokus på asbest, og at de heller ikke kjenner regelverket godt. Det varierer imidlertid mye fra kommune til kommune. De aller fleste virksomhetene har opplyst om at de har asbest, eller antar at de har asbest som ennå ikke er avdekket i sin bygningsmasse. Mange har over flere år fjernet en god del av asbest i forbindelser med rehabiliteringer.

Ved større arbeid på bygg eller installasjoner av eldre dato ser det ut til at virksomhetene i stor grad sørger for at risiko for asbesteksponering blir tatt med i anbudsbeskrivelser og i planer for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-planer). Ved mindre arbeid som medfører inngrep i mulig asbestholdig materiale er det manglende eller mangelfulle rutiner for kartlegging av eventuell asbest i hele 3 av 4 virksomheter.

Systematisk opplæring om asbest var heller ikke gitt i de fleste kommuner. 3 av 4 har fått pålegg om å sørge for nødvendig opplæring og informasjon til vaktmestere og annet driftspersonell. De fleste har fulgt opp pålegget med opplæring tilpasset driftspersonellet i virksomheten. Dette er et viktig tiltak for å forebygge tilfeller med eksponering for asbeststøv.

Konklusjon

Denne aktiviteten har vist at det i for liten grad jobbes for å forhindre asbesteksponering i norske kommuner og fylkeskommuner. Mange har ikke kartlagt sine bygg og installasjoner for asbest, samtidig som at de mangler rutiner for å kartlegge asbest i forkant av oppdrag. Dette fører til økt risiko for at arbeidstakere kan eksponeres for asbest.

Rapporten «Arbeidstilsynets innsats mot asbesteksponering- evaluering og forslag til tiltak»³ påpekte at kunnskap om asbest er i ferd med å bli glemt, særlig blant de unge. Denne aktiviteten underbygger denne påstanden. Asbest er ikke pensum i videregående skoler for byggfag og mange har aldri sett eksempler på asbestholdige materialer. Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene fremover sikrer opplæring av nyansatte vaktmestere og annet eget driftspersonell, som elektrikere og rørleggere, som gjør at de har nok kunnskap om asbest og kan sørge for rutiner som forebygger eksponering for asbest. Det er også et behov for at Arbeidstilsynet og andre fagmiljøer opprettholder et søkelys på denne problematikken, for å bidra til å øke kunnskapen og forståelsen om farene ved asbesteksponering og hvordan risikoen for asbestrelatert kreft kan reduseres.

Vedlegg 1 - Sjekkliste for tilsynsaktiviteten

Påleggspunkter	
8760	Har arbeidsgiver gitt nødvendig informasjon og opplæring om hvor asbest forekommer eller kan forekomme til verneombud og arbeidstakere som kan utsettes for støv med asbestfiber?
8849	Har arbeidsgiver utarbeidet skriftlig rutine som sikrer at det gjennomføres nødvendig kartlegging av eventuell forekomst av asbest, før arbeider igangsettes i bygg og installasjoner der asbest typisk kan forekomme?

³ <https://www.arbeidstilsynet.no/globalassets/om-oss/forskning-og-rapporter/2020/arbeidstilsynets-innsats-mot-asbesteksponering-jan-2020.pdf>

Skriftlig rutine	
	8761 Har arbeidsgiver iverksatt rutine som sikrer at det gjøres nødvendige kartlegging av eventuell forekomst av asbest, før arbeider igangsettes i bygg og installasjoner der asbest typisk kan forekomme?
Tillatelse	5622 Har arbeidsgiver sørget for å innhente tillatelse fra Arbeidstilsynet til å arbeide med asbest?
	8884 Har arbeidsgiver rutine som sikrer at det ved arbeid med asbest benyttes virksomhet med tillatelse fra Arbeidstilsynet?
	9204 Har Arbeidsgiver sørget for skriftlig rutine for å sikre at det brukes virksomhet med tillatelse til å arbeide med asbest når det er behov for å rive, reparere eller vedlikeholde asbestholdig materialer?
Informasjonsspørsmål	
	8820 Har dere oversikt over alle kommunale bygg oppført før 1985 og ledningsnett som kan inneholde asbestholdig materiale?
	8821 Sørger kommunen for at leietakere med arbeidstakere i bygg som er oppført før 1985, får informasjon om eventuell forekomst av asbestholdige materialer i bygget?
	8822 Sørger kommunen som byggherre for å innarbeide risiko for asbesteksponering i anbudsbeskrivelser og planer for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-planer) i rive- og rehabiliteringsprosjekter og annet arbeid som vil kunne medføre inngrep i asbestholdig materiale?
	8850 Har dere kartlagt forekomsten og vurdert tilstanden av asbestholdig materiale i de byggene som brukes av kommunen eller leies ut til andre virksomheter og aktiviteter?
	8823 Hvordan sikrer kommunen at både planlagte og mer akutte oppdrag som innebærer arbeid med asbestholdige materialer kun gjøres av virksomheter som har Arbeidstilsynets tillatelse til å arbeide med asbest? Omfatter også utskifting av vann- og avløpsrør av eternitt (asbestsement)